

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Салтан Н.М.
Науковий керівник: д.е.н., проф. Мазур А.Г.

В статті наведений основний зміст та принципи управління зайнятістю в умовах переходу до ринкових відносин, та визначені шляхи зниження рівня безробіття в сільській місцевості.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки проблеми підвищення зайнятості працездатного населення вимагають поглибленого наукового дослідження. Адже зайнятість населення країни спрямована на створення валового національного продукту і, разом з тим, має соціальний характер: є основним (і чи не єдиним) джерелом доходу; визначає рівень і спосіб життя людей, їх професійні інтереси; забезпечує потреби у самореалізації через суспільно корисну працю.

Крім того, актуальність проблем, пов'язаних із зайнятістю населення та раціонального використання трудового потенціалу, зростає у зв'язку з уповільненням соціально-економічного розвитку та переходом на ринкові відносини. Зайнятість населення – це сукупність організаційно-економічних відносин між людьми, щодо забезпечення працездатного населення робочими місцями, формування розподілу і перерозподілу трудових ресурсів із метою їх участі у суспільно-корисній праці та забезпечення розширеного відтворення робочої сили. Держава сприяє досягненню повної та продуктивної зайнятості шляхом проведення активної соціально-економічної політики, спрямованої на задоволення потреб населення у вільному виборі діяльності, стимулювання запровадження нових форм організації праці. За умов переходу економіки до ринкових відносин, її багатокладності, різноманітних форм власності та господарювання основним завданням є переорієнтація механізму регулювання зайнятості населення та інтенсифікацію всіх форм виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення і розв'язання проблеми зайнятості населення Вінницької області в умовах переходу до ринкових відносин завжди займали важливе місце в системі наукових досліджень. В розробку теоретико-методичних, соціально-економічних та прикладних проблем управлінської праці вагомий вклад зробили О.А.Бугуцький, В.П.Галушко, О.Д.Гудзинський, Й.С.Завадський, М.Й.Малік, В.В.Юрчишин та інші. Вивчення змісту та механізму зайнятості населення на регіональному рівні стали предметом досліджень І.Ф.Байдюка, О.В. Шкільова, А.М.Грінєнка, С.О.Гудзинського, В.М.Данюка, В.С. Дієспєрова, Л.С.Дорошенка, Й.С.Завадського, А.М.Колота, В.М.Петюха, Т.А.Писарєвської, М.П.Поліщука, І.В.Прокопи, Г.М.Романєнкової, М.В.Шалєнка, С.В.Шекшні, Л.О.Шепотька, К.І.Якуби та інших.

Метою даної статті є вивчення основного змісту та принципів управління зайнятістю в умовах переходу до ринкових відносин, та визначити шляхи зниження рівня безробіття в сільській місцевості.

Виклад основного матеріалу. Для підвищення ефективності використання трудового потенціалу на селі необхідно повну зайнятість працівників сільськогосподарських підприємств протягом року.

В аграрному виробництві можливості працевлаштування досить обмежені. Аграрна зайнятість потребує поєднання з вторинною, додатковою зайнятістю з метою підвищення доходів зайнятих в аграрному секторі. Слід враховувати, що техніко-технологічний прогрес у сільському господарстві, необхідність забезпечення конкурентоспроможності його продукції на світових ринках й надалі зумовлюватимуть зниження зайнятості у сільськогосподарському виробництві, наближаючи продуктивність праці на ньому до рівня розвинених країн.

Одним з напрямів більш повного та рівномірного використання трудового потенціалу є організація підсобних виробництв [1, с.14].

Всі види підсобних підприємств і промислів можна класифікувати за спеціалізацією. За цією ознакою розрізняють підсобні підприємства, які:

- 1) обслуговують основне виробництво;
- 2) переробляють сільськогосподарську продукцію;
- 3) випускають промислову продукцію.

Підсобні виробництва аграрних підприємств області представлені всіма трьома групами (рис. 1).

Функціонування підсобних підприємств і промислів останні роки показало, що економічно – доцільним є поєднання розвитку підприємств в усіх групах. Великі обсяги виробництва в сільськогосподарських підприємствах створили умови для розвитку та успішної роботи підсобних підприємств і промислів. Тому для забезпечення зайнятості в трудонадлишкові періоди, необхідно здійснювати переробку плодоовочевої і молочної продукції наприклад, (виробляти пастеризоване молоко), яку можна реалізувати на місцевому чи районному ринку. Переробна продукція зумовлена технологічним фактором – необхідністю максимально зберегти вихідні якості. Цього можна досягти, дотримуючись оптимальних строків її збирання, закладання та зберігання або переробку, тобто запобігаючи її меншим втратам. В господарствах можна не переробляти нестандартну плодоовочеву сировину, яка становить до 20% валового збору. Ця сировина (перезрілі помідори, дрібні яблука, пошкоджені кісточкові плоди), зберігаючи свої технологічні властивості, не може бути реалізована у свіжому вигляді, а продукція її переробки (соки, джеми, повидло) має високі смакові якості та поживність. Відходи переробки плодоовочевої продукції господарство може використовувати на корм худобі [2].

Тому для раціоналізації зайнятості на сільськогосподарських підприємствах необхідно розвивати підсобні виробництва.

Рис. 1. Підсобні виробництва і промисли сільськогосподарських підприємств Вінниччини

Адже за допомогою цієї сфери виробництва змінюється характер сільськогосподарської праці, відбувається перетворення її на різновид індустріальної; раціональніше використовуються трудові ресурси, особливо резерви їх у міжсезонні періоди; поліпшується соціально-демографічна ситуація на селі; підвищуються культурно-побутові умови життя сільських працівників; розвивається інфраструктура села. Крім раціоналізації зайнятості великої уваги потребує і вдосконалення підбору і розстановки кадрів в господарстві.

Для підвищення ефективності вирощання трудового потенціалу сільськогосподарським підприємствам необхідно нарощувати виробничі потужності, у першу чергу за рахунок такої трудомісткої галузі як тваринництво, а також овочівництво (рис. 2). За розрахунками потенціал споживчого попиту на сільськогосподарську продукцію перевищує досягнутий більше ніж на 30%. Тому виважена політика щодо підтримки дохідності сільського господарства буде постійно зацікавлювати сільськогосподарських товаровиробників у нарощуванні обсягів виробництва з відповідним створенням нових робочих місць і мінімальних темпах звільнення зайнятих працівників. Масштаби споживчого попиту залишають такі можливості навіть за подвійного зростання продуктивності сільськогосподарської праці.

Висновки. Велике значення для підвищення ефективності використання трудових ресурсів, а отже і зайнятості населення має державна політика у сфері зайнятості, яка повинна здійснюватись у 3-х напрямках.

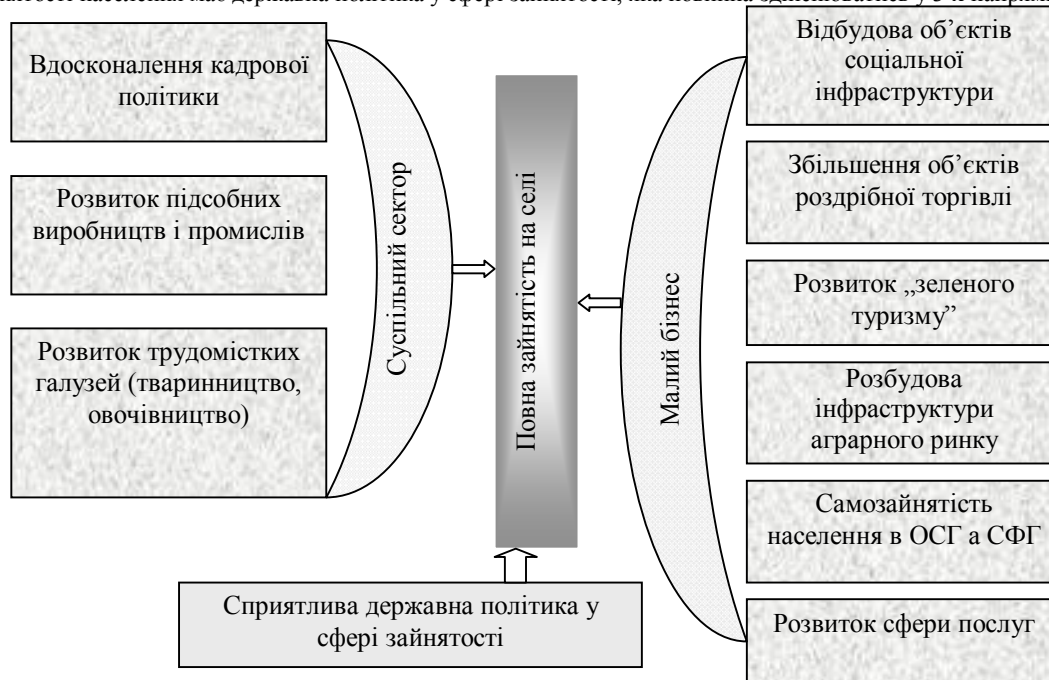

Рис. 2. Шляхи вирішення проблем зайнятості на селі

Один із напрямків передбачає створення організаційних та економічних умов для адаптації економічно активного сільського населення, яке на сьогодні складає більше 60%, до нових умов життя та виробничої діяльності на селі, перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників, їх перенавчання та

вивільненню з безпосередньо сільськогосподарської виробничої діяльності. Інвестиції в перенавчання дорослого сільського населення – це найбільш швидкий і економічний напрямок якісного оновлення людського капіталу, який, як свідчить досвід, дає досить швидко віддачу. Це дасть можливість припинити подальшу деградацію трудового капіталу села і сприятиме його накопиченню.

Другий напрямок державної політики щодо підвищення трудового потенціалу передбачає формування продуктивної несільськогосподарської зайнятості на селі, мотивований та організаційно підготовлений попит у сільській місцевості на нову робочу силу та її пропозицію, суттєве збільшення доходів населення від диверсифікованих видів виробничої діяльності.

Третій напрямок державного регулювання передбачає створення умов для практичного використання нових знань, навичок, вмінь та кваліфікації в повсякденній виробничо-господарській діяльності та їх постійного оновлення через відтворення матеріально-речових елементів виробництва, які вкрай деградовані й потребують повного оновлення. Прискорене відтворення фізичного капіталу вимагає постійного „виробництва” та оволодіння новими знаннями, тобто прискорення відновлення фізичного капіталу. Без припинення фізичного та морального зносу виробничого капіталу, прискорення темпів його відтворення не можливо досягти розвитку нових знань у суспільстві взагалі, та здібностей, спроможностей і навичок окремої людини зокрема.

На рівні підприємств підвищення ефективності використання трудового потенціалу можливе у формі навчання та підвищення кваліфікації, а також у формі інвестицій у здоров'я і трудову поведінку працівників. У ринкових умовах підприємству буде вигідно робити такі інвестиції в тому випадку, коли його доходи від інвестицій в діючий людський капітал будуть перевищувати або дорівнювати ринковій процентній ставці.

Література

1. Безтілесна Л., Юрчик Г. Методологічно-інформаційні аспекти прогнозування зайнятості населення // Україна: аспекти праці. – 2006. - №7. – С.13-17.
2. Гнибіденко І. Перспективи формування ринку праці на селі // Україна: аспекти праці. – 2006. - №8. – С.3-9.

ОБҐРУНТУВАННЯ СУТНОСТІ ТА ЗМІСТУ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

Гуменюк О.В., Мартинюк Я.М.
Науковий керівник: д.е.н., проф. Мазур А.Г.

Розглядається поняття та зміст категорії регіональне управління, висвітлено структуру суб'єктів регіонального управління, показаний взаємозв'язок рішень і структурних підрозділів обласних державних адміністрацій.

Постановка проблеми. Об'єктивний стан потрібних знань про регіональне управління сьогодні такий, що він не може слугувати джерелом для серйозних узагальнень, а існуючі "науково обґрунтовані" теорії і методи можуть принести не користь, а значну шкоду. Слід визнати, що міф про "наукове регіональне управління" в постсоціалістичний період просто був вигідний правлячому прошарку бюрократії в адміністративно-командній системі нашої країни як один із аргументів централізації влади в її руках. У даному контексті регіональне управління виступало як підсистема цілісної системи соціалістичного суспільства, а отже принципи організації, цілі, методи і методологія реалізації функцій були ідентичними арсеналу державного управління. Свідченням тому може слугувати відсутність комплексності в розвитку регіонів України, серйозні диспропорції між різними елементами господарської, соціальної і природної систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З опублікованих останнім часом результатів фундаментальних досліджень із даної проблематики виділяються праці М.І. Долішнього, С.І. Дорогунцова, Б.М. Данилишина, В.І. Куценко, І.І. Лукінова, А.С. Лисецького, Е.М. Лібанової, В.К. Мамутова, В.К. Симоненка, М.І. Фащевського, В.І. Пили, М.Ф. Тимчука, Л.Г. Чернюк та інших, які створили наукове підґрунтя для подальших досліджень в цьому напрямку. Досить важливими є дослідження, виконані Радою по вивченню продуктивних сил України НАН України щодо розвитку продуктивних сил в регіональних економічних системах та Науково-дослідним інститутом Міністерства економіки стосовно удосконалення методології планування розвитку економіки регіонів.

Метою дослідження є висвітлення поняття та змісту категорії регіонального управління, суб'єктів регіонального управління, розглянути взаємозв'язок рішень і структурних підрозділів обласних державних адміністрацій.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що сферою галузевого управління виступали господарські структури, побудовані за вертикальною схемою, які дозволяли керувати з єдиного центру. Галузеве управління займалося питаннями використання основних фондів і виробничих потужностей, зміною номенклатури продукції.

У свою чергу, територіальне управління відповідало за такі умови та фактори, як: наявність запасів місцевої сировини, природних ресурсів, склад та якість робочої сили, соціальні умови проживання та інші. Передбачалося, що поєднання галузевого і територіального аспектів управління позитивно вплине на вдосконалення господарської структури регіону, комплексне використання природних ресурсів.

Та у реальному житті переважав вплив галузевого управління розвитком територіальних